

Makó Csaba

Néhány gondolat a közgazdaságtudományi doktori képzésekről

(Az „akadémiai” és/vagy az „executive” típusú doktori képzés
perspektívája)

A Debreceni Egyetem Közgazdasági Karának Doktori Iskolája, a maga félévtizedes tevékenységével, viszonylag hamar megteremtette a jól működő PhD iskola legtöbb intézményi jellemzőjét. Ez döntően a tehetséges doktorandusz hallgatók, a programban résztvevő belső és külső oktatók és nem utolsósorban az iskola és a program korábbi vezetőinek, Dr. Csaba László és Dr. Szabó Katalin szakmailag rendkívül igényes kollektív tevékenységének tulajdonítható. A 2000. szeptemberében létrehozott Közgazdaságtudományi Doktori Iskola működése napjainkban a tudásfejlesztés és tudástranszfer nemzetközi praxisában jól ismert ún. Communities of Practice mintájának jellemzőit tükrözi.

A kiemelkedő teljesítmények elismerése mellett azonban, úgy gondolom, hogy az elért eredmények megőrzése mellett feltétlenül fel kell ismernünk azokat a kockázatokat, amelyekkel a hasonló tudáskínálati és -keresleti környezetben jelen lévő, de a miénknél jelentősebb működési tapasztalatokkal rendelkező doktori iskolákban is rendre megjelennek. Az alábbi nemzetközi összehasonlítás, különösen fontos abban az átalakulási folyamatban, amelyet egyfelől az európai felsőoktatási rendszer fokozott integrációja, nemzetköziesedése (pl. a bolognai folyamat), valamint az USA oktatási és kutatási minta követésének kényszere együttesen ösztönöz Európában.

Doktori Iskolák – a továbbiakban DI – hallgatóinak döntő többségét (több mint négyötödét) munkahelyi státusszal rendelkező „levelező” hallgatók képviselik, akik számára – a nemzetközi tapasztalatokkal megegyezően – a PhD képzésben való részvétel „informális” státuszjavulást eredményez, a DI számára pedig elvileg megteremti az el-

Makó Csaba a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudomány Doktori Iskolájának Vezetője.
E-mail: mako@socio.mta.hu

** Az országméretből, a német oktatási és kutatási tradíciók továbbéléséből kiindulva, döntően, a közgazdasági-üzleti tudományok doktori képzésének finn tapasztalatait használtam fel. Lásd bővebben erről: Mika Nieminen (2005) *Academi Research in Change (Transformation of Finnish University Policies and University Research during the 1990's-s)*. PhDissertation, Tampere: University of Tampere; *Research in Business Disciplines in Finland, (Evaluation Report)*, (2005) Helsinki: Academy of Finland*

méleti és a gyakorlati tudás közötti interakciót. Jelenleg még csak embrionális formában létező probléma, de a jövőben nagyobb gondot jelenthet, ha a hallgatók ezen csoportja jelentősen alulértékeli a doktori fokozat elnyeréséhez szükséges idő- és energiárfordítást, valamint a folyamatban való sikeres részvétellel járó elkötelezettség mértékét (pl. tanulmányírás, kutatómunkában és tudományos konferencián való részvétel). Ezzel összefüggésben számos, a DE Közgazdaságtudományi Doktori Iskolájánál nagyobb múlttal rendelkező iskolára jellemző az ún. „dead souls”, a „holt lelkek” szindróma: a levelező hallgatók nagyobb aránya nem tudja teljesíteni a szakmai követelményeket. Ezzel kapcsolatban szeretném megjegyezni, hogy az abszolutóriumot szerzett hallgatók között egyetlen levelező hallgató van. Egyelőre kialakulatlan jelenségről van szó, amelynek létrejöttében az egyéni-személyes tényezők szerepe mellett olyan strukturális szempontok is szerepet játszhatnak, mint például a kurzus és a kutatómunka közötti egyensúly megteremtése, a kari kutatási stratégia és a doktori iskola programjában viszonyában érvényesülő szinergia erősítése, stb.

A rövid „beköszöntő” hátralévő részében, ezzel összefüggésben a magyar gazdasági/üzleti tudományok terén a doktori képzés differenciálódásának néhány következményét szeretném jelezni a nemzetközi tapasztalatok függvényében. A DI jelenlegi hallgatói egységes képzésben vesznek részt. Ennek ellenére, a doktoranduszok oktatási-kutatási folyamatban való részvételének eddigi tapasztalatai olyan, a jövőben mintává váló jelenséget mutatnak, mint a „dichotom” karakterű doktori iskolák megjelenése. Ebben a típusú doktori képzésben a hallgatók következő két csoportja különíthető el: egyrészt az ún. akadémiai doktoranduszok, másrészt az ún. executive doktoranduszok képviselői. Az első csoportba tartozók többsége számára, a PhD olyan „jogosítványt” jelent, amellyel megnyílik számukra a tudományos-oktatási pálya, azaz az „akadémiai karrier”. Potenciálisan a „nappali” és az „egyéni” státuszú doktoranduszok tartoznak ebbe a csoportba. Az ún. executive doktoranduszok – amely státusz jelentőségű a tudományos kutatás-oktatás és a gyakorlat közötti tudástranszfer ismert hazai nehézségei kontextusában – mind a magángazdaságban, mind a közszférában fontos tapasztalatokkal rendelkeznek. Érdeklődésük elsősorban a DI keretében megszerzett tudás és ismeret alkalmazására, gyakorlat-központú használatára irányul. Kevésbé kívánnak és tudnak részt venni a tanszéki oktató és kutatómunkában.

A vázlatosan jelzett, a jövőben várhatóan kirajzolódó jelenségek értékelése és a lehetséges válaszok kidolgozása, a nemzetközi tapasztalatok felhasználásával segíthet minket a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Doktori Iskola tevékenységének folyamatos megújításában, a létrehozott tudományos-szakmai minőség „fenntarthatóságának” megőrzésében.